Ivan Šuša (2025):
Talianska literatúra po roku 1945 (autori, diela, slovenský recepčný kontext)

Bratislava: Univerzita Komenského. 234 s. ISBN 978-80-223-6077-7

Najnovšia vysokoškolská učebnica Ivana Šušu *Talianska literatúra po roku 1945 (autori, diela, slovenský recepčný kontext)* dokladá jeho systematický záujem o dejiny talianskej literatúry a spoločnosti po druhej svetovej vojne, aj o aktuálne otázky v súčasnom literárno-spoločenskom dianí. Čitateľovi sa dostáva do pozornosti text, ktorý má slúžiť ako základné informačné východisko (prioritne) pre študentov talianskeho jazyka, literatúry a kultúry – a to nielen vo filologických, ale aj v nefilologických odboroch. V tomto zmysle je text didaktizovaný a koncipovaný ako súbor reprezentatívnych „ponorov" do spoločenského, literárneho, medziliterárneho a kritického diania na Apeninskom polostrove prakticky od konca druhej svetovej vojny a od doznievania druhej vlny literárneho realizmu. Mapuje aktuálne tendencie v tamojšej literatúre, ktoré čerpajú z povojnového obdobia až do súčasnosti.

Je potrebné vyzdvihnúť originálnu a inovatívnu štruktúru učebnice, ktorá ponúka celkovo pätnásť kapitol venovaných jednotlivým tematickým, žánrovým a osobnostným literárnym fenoménom tak, aby boli zrozumiteľné pre študentov talianistiky, románskych štúdií a ďalších príbuzných programov a odborov, ktoré sa vyučujú na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Každá kapitola ponúka stručný teoretický úvod do traktovanej problematiky, ktorý literárne dianie kontextualizuje v sociálnych a historických súradniciach spoločenského vývinu, čím explikuje významné presahy do dejín spoločnosti, politológie, sociológie a epistemológie talianskej literatúry. Ilustratívne a reprezentatívne textové ukážky (väčšinou v preklade do slovenčiny) poskytujú čitateľovi obraz o štylistickom a výrazovom kľúči daného obdobia, žánru alebo autora. Za osobitne cenné považujem časti kapitol s didaktickým

Ivan Šuša (2025): *Talianska literatúra po roku 1945(autori, diela, slovenský recepčný kontext).* Bratislava: Univerzita Komenského. 234 s. ISBN 978-80-223-6077-7

materiálom, v ktorých sú študenti vyzvaní na prehĺbenie kritického myslenia a kde sa majú na základe odporúčanej literatúry pokúsiť uvažovať o nastolených problémoch alebo odpovedať na polemicky a kontextovo stavané otázky aj na základe samoštúdia a rešerše doplňujúcich informácií (časti Rozvíjajte kritické myslenie, Vedeli ste, že… a podobne, ktoré sú prítomné v každej kapitole). Slúžia na to napríklad QR-kódy, ktoré po nasnímaní „rozbalia" ďalšie informácie, týkajúce sa témy. Túto formu považujem pre študenta za sympatickú a originálnu.

Potešiteľne, pomerne veľký priestor autor venoval básnikom obdobia druhej svetovej vojny a povojnovej poézii, možno aj vzhľadom na široký rozsah ich recepcie v slovenskom literárnom prostredí, ktorá však bola niekedy časovo posunutá alebo selektívna. Podobne chápem kapitolu venovanú autorom neorealizmu v sociálnych kontúrach, kde niektorí (napr. Alberto Moravia) sa stali emblémami súčasnej talianskej literatúry a dostali sa aj do stredoškolských učebníc a kurzov svetovej literatúry, kým niektorí „menší" autori (napr. Beppe Fenoglio) čakali na prekladovú recepciu do slovenčiny niekoľko desaťročí až do 90-tych rokov 20. storočia. Aj preto je vhodné, že autor učebnice podáva nielen stručný dej a tematickú charakteristiku, ale naznačuje aj možné interpretačné riešenia daných diel. V osobitnej kapitole predstavuje autor memoárovú literatúru, zameranú na tematiku skúsenosti židovského etnika a holokaustu v talianskych kontúrach (Primo Levi). V týchto intenciách vlastne tvorí druhú či tretiu stranu mince neorealistickej literatúry s tematikou protifašistického odboja, podobne ako napr. partizánske memoáre, ale zvýrazňujúcu emočnú, existenciálnu a morálnu rovinu traktovanej témy. Veľmi zaujímavý je na tejto výrazovej línii výber Giorgia Bassaniho ako reprezentanta umeleckej fikcie s typizovanou židovsko-homosexuálnou tematikou. Celkovo sa zdá, že si Šuša pri kritickom prístupe k traktovanej problematike za východiskový bod berie autora a jeho životnú skúsenosť (autor ako kategória, jeho skúsenostný komplex) skôr ako samotný text v semiotickom a textovom univerze talianskej (a európskej) literárnej tradície. V didaktickej praxi je to pochopiteľné a zrozumiteľné. Sociálnej a tzv. južanskej otázke sa autor venuje prierezovo a v diachronickej perspektíve, čím plynule prechádza aj k použitiu dialektov, nárečí a autorského idiolektu v príznakových dielach a u týmto príznačných autoroch (od Gaddu po Camilleriho). Prirodzene tak načrtáva nanajvýš aktuálne otázky súčasnej umeleckej literatúry týkajúce sa

Ivan Šuša (2025): *Talianska literatúra po roku 1945(autori, diela, slovenský recepčný kontext).* Bratislava: Univerzita Komenského. 234 s. ISBN 978-80-223-6077-7

viacjazyčnosti jej textov, polemického predmetu literárneho zobrazovania, či tematického a žánrového experimentu.

Ivan Šuša venuje osobitnú kapitolu aj diskutovanej tzv. ženskej literatúre, v súlade s východiskovým bodom konštituovania učebnice, ktorým je osobnosť autora. V závere sa obracia chronologicky späť a venuje sa Pasolinimu ako fenoménu *sui generis* a Calvinovi, ktorý je stále pre literárny vývin podnetným autorom. Je zreteľné, že jednotliví reprezentatívni autori sú predstavovaní z istého uhla pohľadu ako provokatívni, ako veľmi komplexní a vyvolávajúci užitočnú diskusiu, rovnako ako emblematickí zástupcovia talianskej semiotiky a literárnej vedy (Umberto Eco). Učebnica končí vhľadom do najaktuálnejšieho obdobia od konca 90-tych rokov 20. storočia, kde z množstva publikujúcich autorov špecifikuje tendencie a osobnosti, ktoré inonárodné literatúry recipovali najmä vo forme prekladov alebo kultúrnych aktov mediovaných talianskym veľvyslanectvom alebo kultúrnym inštitútom v Bratislave.

Rozsah tejto vysokoškolskej učebnice (vrátane chrestomatickej časti) je primeraný syntetickému a prehľadovému výkladu, ktorý autor podáva. Text si nerobí ambície na vyčerpávajúce traktovanie zvolenej problematiky a obdobia (to z didaktického hľadiska ani nie je možné), má slúžiť – tak, ako to explicitne uvádza Šuša v úvode – ako „bazálna lektúra pre študentov, ktorí sa zaoberajú či zaujímajú o dejiny inonárodných literatúr (v tomto prípade talianskej), príp. hľadajú paralely so slovenským kultúrno-recepčným prostredím“. Takýto cieľ nepochybne spĺňa a navyše v časti, v ktorej nastoľuje otázky z oblasti medziliterárnych a medzikultúrnych vzťahov, pôsobí veľmi inšpiratívne. Za prínosné považujem aj časti, v ktorých autor zapĺňa „biele miesta“ talianskej literatúry (zdôrazňujúc najmä ideologické aspekty) a celkovo spôsob, akým vysvetľuje dejiny literatúry a to aj s ohľadom na prijímateľa, teda študenta – to značí na základe komunikačného reťazca autor-dielo-čitateľ.

Natália Rusnáková
Katedra romanistiky a germanistiky, Filozofická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Štefánikova 67, 949 01 Nitra, Slovenská republika
nrusnakova@ukf.sk